

УДК 351.746.2:340.134

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series18.2026.49.24>

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

Татаренко С. В.orcid.org/0000-0001-9425-0227**Пекарський С. П.**orcid.org/0000-0003-0538-0391**Явтушенко Ю. В.**orcid.org/0009-0004-3719-8871**Чернікова А. В.**orcid.org/0009-0009-3681-363X**Зеленський С. М.**orcid.org/0000-0002-0945-4485

ПРАВОВА ВИЗНАЧЕНІСТЬ І ГАРАНТІЇ ЗАКОННОСТІ КОНФІДЕНЦІЙНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Стаття присвячена аналізу правової визначеності конфіденційного співробітництва як одного з провідних інструментів оперативно-розшукової діяльності та інформаційного забезпечення кримінального провадження. Доведено, що чинне законодавство України допускає застосування конфіденційного співробітництва, проте не пропонує завершеної відкритої моделі його правового регулювання: відсутнє нормативне визначення самого поняття, термінологія лишається неуніфікованою, а підстави встановлення, документального оформлення, зміни й припинення відповідних відносин урегульовано лише фрагментарно. Автори обґрунтовують позицію, за якою прихований характер організаційно-тактичних прийомів не скасовує вимоги правової передбачуваності щодо підстав, суб'єктів, меж повноважень, добровільності, гарантій безпеки та контролю. У роботі розмежовано оперативно-розшуковий і кримінальний процесуальний виміри конфіденційного співробітництва, а також співвіднесено поняття «конфіденційне» та «негласне співробітництво». Здійснено аналіз актуальної практики Верховного Суду щодо відсутності потреби в окремій постанові про залучення конфідента, допустимих способів підтвердження добровільності, охорони справжніх анкетних даних і оцінки ризику провокації. Запропоновано авторське визначення конфіденційного співробітництва як добровільних правовідносин довірчого й конспіративного характеру між уповноваженим оперативним підрозділом і дієздатною фізичною особою, спрямованих на надання законспірованої допомоги у виконанні завдань оперативно-розшукової діяльності. Сформульовано пропозиції щодо законодавчого закріплення принципів, мінімальних процедурних гарантій, диференційованого документування, оцінки ризиків, державного захисту та прокурорського нагляду. Обґрунтовано тезу про те, що відкриті правові гарантії повинні поєднуватися із закритим регулюванням конкретних тактичних прийомів і форм взаємодії.

Ключові слова: конфіденційне співробітництво, оперативно-розшукова діяльність, конфідент, правова визначеність, добровільність, конспірація, гарантії безпеки, негласні слідчі (розшукові) дії, провокація злочину, прокурорський нагляд.

Постановка проблеми. Серед інструментів оперативно-розшукової діяльності конфіденційне співробітництво посідає особливе місце: воно одночасно є одним із найбільш результативних і одним із найменш прозорих механізмів. Практична значущість цього інституту пояснюється специфікою латентної злочинності – організованої, корупційної, терористичної, – яка розвивається в межах закритих угруповань, суворой внутрішньої дисципліни, конспіративних практик і послідовної протидії правоохоронним органам. За таких обставин відомості про підготовку кримінального правопорушення, структуру злочинної групи, прийоми маскуванню її діяльності, місця зберігання предметів і документів чи наміри окремих осіб нерідко можуть надійти виключно від осіб, які мають безпосередній доступ до відповідного середовища або подій. Саме тому законодавець наділяє оперативні підрозділи правом застосовувати конфіденційне співробітництво, а кримінальне процесуальне право дозволяє використовувати здобуту в такий спосіб інформацію та залучати відповідних осіб до проведення негласних слідчих (розшукових) дій [1; 2].

Водночас соціальна й правоохоронна затребуваність цього інституту не може слугувати виправданням для зниження стандартів законності. Конфіденційне співробітництво передбачає взаємодію держави з приватною особою у сфері, де існують суттєві ризики для життя, здоров'я, честі, приватності, майнових і трудових інтересів як самого конфідента, так і членів його родини. Не менш вагомими є ризики й для осіб, стосовно яких проводяться оперативно-розшукові заходи, – безпідставне втручання в приватне життя, штучне формування доказової бази, підбурювання до вчинення злочину, використання неперевіреної інформації чи неконтрольованої ініціативи залученої особи. Тому ефективність конфіденційного співробітництва варто оцінювати не лише обсягом здобутої інформації або результативністю фіксації протиправної діяльності, а й тим, наскільки організація цього процесу узгоджується з принципами верховенства права, законності, добровільності, пропорційності, конспірації, підконтрольності та захисту прав людини.

Складність питання полягає у поєднанні двох, на перший погляд, взаємовиключних вимог. З одного боку, організаційно-тактичні прийоми роботи з конфідентами об'єктивно не можуть бути повністю відкритими, оскільки це дало б змогу розпізнавати джерела інформації, розкривати методи оперативних підрозділів і завдавати шкоди конкретним особам. З іншого боку, правова основа державного втручання не повинна бути настільки закритою чи невизначеною, щоб особа не могла усвідомити загальні межі повноважень правоохоронного органу, а прокурор і суд – перевірити законність отриманих результатів. Європейський суд з прав людини послідовно виходить із того, що застосування таємних методів саме собою не суперечить праву на справедливий суд, однак потребує чітких, достатніх і дієвих гарантій від свавілля та провокації [3–5].

Українська модель правового регулювання наразі не повною мірою забезпечує цей баланс. Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» закріплює право оперативних підрозділів застосовувати конфіденційне співробітництво відповідно до положень статті 275 КПК України, допускає оформлення такого співробітництва письмовою угодою, встановлює обов'язок нерозголошення та гарантує державний захист особі, залученій до виконання завдань оперативно-розшукової діяльності [1]. Утім закон не містить визначення конфіденційного співробітництва, не пропонує відкритого переліку його засадничих принципів, не розрізняє його сталі й ситуативні форми, не встановлює мінімальних вимог до фіксації добровільності, оцінки ризиків, завершення співпраці та подальшого захисту особи. Стаття 275 КПК України переважно окреслює напрями використання допомоги інших осіб під час НСРД, проте не формує окремої завершеної процедури встановлення конфіденційних відносин [2]. На цю прогалину неодноразово звертали увагу в науковій літературі [6–8].

Проблема поглиблюється й термінологічною неузгодженістю. У законодавстві, судовій практиці та наукових джерелах паралельно вживаються поняття «конфіденційне співробітництво», «негласне співробітництво», «конфіденційна співпраця», «конфідент», «негласний співробітник», «інформатор», «інша особа». Одні автори розглядають конфіденційне й негласне співробітництво як синонімічні категорії, інші пропонують розрізняти їх залежно від того, чи приховується сам факт взаємодії, чи лише зміст інформаційного обміну [9, с. 8–17]. Відсутність узгодженого понятійного апарату виходить за межі суто теоретичної дискусії – вона позначається на визначенні суб'єктів, допустимих форм документування, обсягу гарантій і порядку використання здобутих результатів.

Актуальність теми додатково посилюється розвитком судової практики. Верховний Суд сформулював низку правових позицій, згідно з якими залучення особи до конфіденційного співробітництва не є самостійним різновидом НСРД, а виступає способом або складовим елементом проведення конкретної процесуальної дії; орган розслідування самостійно визначає форми організації такого співробітництва з урахуванням потреб слідства й вимог конспірації; відсутність окремої постанови про залучення конфідента не тягне автоматичної недопустимості доказів; добровільність може підтверджуватися сукупністю обставин, а не лише одним формалізованим документом [10–12]. Такі підходи сприяють практичній гнучкості, проте водночас загострюють питання про межі розсуду органу досудового розслідування та мінімальний стандарт перевірюваності його рішень.

Отже, сучасний стан правового регулювання потребує не надмірної формалізації чи оприлюднення закритої тактики, а доктринального переосмислення в напрямі побудови зрозумілої системи відкритих матеріально-правових і процедурних гарантій. Центральним є питання про такий обсяг законодавчої конкретизації, який, з одного боку, забезпечить реальну законність, захищеність конфідента та судову перевірку отриманих результатів, а з іншого – не позбавить оперативні підрозділи необхідної гнучкості й не розкриє відомостей, що становлять державну таємницю чи службову інформацію.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання конфіденційного співробітництва посідає помітне місце в роботах українських учених у сфері оперативно-розшукової діяльності та кримінального процесу. Серед найбільш вагомих досліджень останніх років варто виокремити праці В.І. Василичука, В.В. Гончарова, М.Л. Грібова, О.І. Козаченка, С.С. Кудінова, Д.Й. Никифорчука, Р.М. Шехавцова, Ю.О. Шишацької, а також прикладні дослідження Р.Ю. Вовчка, С.В. Крикуна та М.В. Соколовського, присвячені застосуванню конфіденційного співробітництва у протидії корупційним і терористичним правопорушенням та здійсненню контролю за вчиненням злочину.

Аналіз наукових джерел засвідчує достатню повноту розкриття історії, понятійного апарату, окремих правових засад і практичних напрямів застосування конфіденційного співробітництва. Водночас недостатньо опрацьованою залишається цілісна модель правової визначеності, яка поєднувала б: відкритий мінімум законодавчих правил; диференційоване, але перевірюване документування; ризик-орієнтоване забезпечення безпеки; чітке розмежування оперативно-розшукового співробітництва та процесуального залучення до НСРД; належний прокурорський нагляд і судову перевірку без невинновданого розкриття конфідента. Саме на розв'язання цього комплексу взаємопов'язаних питань і спрямоване це дослідження.

Метою статті. Метою статті є формування цілісного наукового підходу до забезпечення правової визначеності та законності конфіденційного співробітництва в оперативно-розшуковій діяльності, з'ясування його поняття, правової природи, принципів і співвідношення з використанням конфіденційної допомоги у кримінальному провадженні, а також обґрунтування пропозицій щодо вдосконалення законодавчих гарантій добровільності, документування, безпеки, контролю та недопустимості провокації.

Виклад основного матеріалу. Для визначення належного рівня правового регулювання конфіденційного співробітництва передусім необхідно з'ясувати його місце в системі оперативно-розшукової діяльності. Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» визначає ОРД як систему гласних і негласних пошукових, розвідувальних та контррозвідувальних заходів, що здійснюються із застосуванням оперативних та оперативно-технічних засобів [1]. У цій системі конфіденційне співробітництво не зводиться до одного окремого заходу – це особлива форма організації людського джерела інформації та сприяння, здатна забезпечувати підготовку, проведення й результативність різних оперативно-розшукових заходів. Його зміст може охоплювати повідомлення відомостей, перевірку інформації, створення умов для документування протиправної діяльності, сприяння встановленню осіб і предметів, а у передбачених законом випадках – участь у конкретній дії, зокрема, як зазначається в науковій літературі, у контрольованій поставці, контрольованій чи оперативній закупці або спеціальному слідчому експерименті, напрями застосування конфіденційного співробітництва в яких істотно різняться залежно від форми контролю за вчиненням злочину [13, с. 130–131]. Утім така багатофункціональність не означає, що конфідент набуває статусу працівника оперативного підрозділу або може самостійно реалізовувати владні повноваження.

Саме це положення має слугувати вихідною межею правового статусу конфідента. Приватна особа здатна сприяти виконанню завдань ОРД, проте не може підміняти уповноваженого працівника, самостійно обирати об'єкти оперативного впливу, застосовувати примусові заходи, провокувати протиправну поведінку, визначати процесуальну долю здобутих матеріалів чи виходити за межі погодженого завдання. Усі юридично значущі рішення залишаються в компетенції уповноважених посадових осіб. Такий підхід впливає з конституційного принципу, згідно з яким органи державної влади та їх посадові особи діють лише на підставі, в межах

повноважень і у спосіб, передбачені Конституцією та законами України [14]. Залучення приватної особи не може слугувати способом фактичного розширення повноважень державного органу.

Правова природа конфіденційного співробітництва є комплексною. Воно виникає на підставі добровільного волевиявлення особи та рішення уповноваженого оперативного підрозділу, проте не є звичайним цивільно-правовим договором, оскільки спрямоване на виконання публічних правоохоронних завдань і пов'язане зі спеціальним режимом інформації. Водночас його не можна кваліфікувати і як суто односторонній адміністративний акт, адже без реальної згоди особи відповідні відносини не виникають. Найточніше характеризувати його як спеціальні публічно-правові відносини довірчого характеру, зміст яких визначають закон, погоджені умови співробітництва та конкретні правомірні завдання, що загалом узгоджується з усталеним у доктрині розумінням цього інституту як відносин, заснованих на добровільності й неухильному дотриманні вимог конспірації в інтересах виконання завдань оперативно-розшукової діяльності [8, с. 378].

В.І. Василичук і Д.Й. Никифорчук звертали увагу на відсутність нормативного визначення цього поняття та пропонували розглядати його як складову оперативно-розшукової діяльності уповноважених підрозділів, засновану на добровільній законспірованій допомозі повнолітніх дієздатних осіб у вирішенні завдань ОРД і кримінального судочинства [6, с. 99–100]. Цінність цього підходу полягає в поєднанні суб'єктного, вольового, організаційного та цільового елементів, водночас запропонована конструкція потребує уточнення щодо правового характеру відповідних відносин, меж допустимої участі конфідента та співвідношення оперативно-розшукової і процесуальної сфер.

М.Л. Грібов та О.І. Козаченко, аналізуючи співвідношення понять «конфіденційне співробітництво» і «негласне співробітництво», обґрунтовували доцільність застосування останнього для позначення таємної взаємодії, за якої приховується як зміст, так і сам факт відносин. Поняття конфіденційного співробітництва вони визначають як взаємодію між уповноваженими законом посадовими особами правоохоронних органів та особами, залученими до виконання завдань правоохоронної діяльності, яка здійснюється відкрито, але з утаємниченням змісту інформаційного обміну [9, с. 9]. Запропоноване розмежування має послідовне лінгвістичне й інформаційно-правове обґрунтування. Водночас чинне законодавство вже використовує термін «конфіденційне співробітництво» саме щодо переважно негласних відносин у статті 275 КПК України [2], тому його повна заміна без системного перегляду нормативної бази могла б спричинити нові колізії.

На нашу думку, поняття конфіденційного співробітництва має відображати щонайменше сім істотних ознак. По-перше, це правовідносини, а не неформальне «сприяння» поза межами права. По-друге, однією стороною є виключно прямо уповноважений законом оперативний підрозділ. По-третє, іншою стороною виступає фізична особа, яка має необхідний обсяг дієздатності та здатна усвідомлювати характер співпраці. По-четверте, співробітництво є добровільним. По-п'яте, воно ґрунтується на довірі та спеціальному режимі нерозголошення. По-шосте, допомога надається для виконання законних завдань ОРД, а не приватних чи відомчих цілей, не передбачених законом. По-сьоме, взаємодія має бути організована та контрольована державою, яка бере на себе позитивний обов'язок захищати залучену особу.

З урахуванням наведеного пропонуємо визначати конфіденційне співробітництво в оперативно-розшуковій діяльності як добровільні, засновані на довірі та конспірації правовідносини між уповноваженим законом оперативним підрозділом і дієздатною фізичною особою, у межах яких така особа на постійній або тимчасовій основі надає законспіровану інформаційну, організаційну чи іншу правомірну допомогу для виконання завдань оперативно-розшукової діяльності, а держава забезпечує законність, контроль, конфіденційність і належний захист учасника співробітництва. Таке визначення не містить тактичних деталей, проте закладає достатній відкритий нормативний каркас.

Принцип добровільності є основоположним, однак його зміст не вичерпується одноразовою згодою. Добровільність означає відсутність фізичного чи психологічного примусу, шантажу,

незаконного використання залежності, введення в оману щодо сутності співпраці або погроз несприятливими процесуальними наслідками. Вона також передбачає, що особі у доступній формі повідомляють загальний характер очікуваної допомоги, основні ризики, право відмовитися від конкретного завдання, можливість припинити співробітництво та обов'язок не розголошувати охоронювану законом інформацію. Зрозуміло, обсяг таких відомостей має враховувати вимоги конспірації, однак повинен бути достатнім для усвідомленого волевиявлення, що загалом відповідає підходу, виробленому практикою Верховного Суду, який визнає добровільність підтвердженою сукупністю обставин, включно з поведінкою особи під час проведення НСРД [11–12].

Добровільність має бути триваючою властивістю правовідносин. Згода, надана на початку співпраці, не може автоматично виправдовувати будь-яке наступне завдання, особливо якщо його характер чи рівень небезпеки істотно змінилися. У разі підвищення ризику, залучення до безпосередньої участі у НСРД, необхідності контакту з озброєними чи насильницькими особами або виникнення загрози викриття доцільним є повторне підтвердження згоди у формі, що дає змогу подальшої перевірки без невинновданого розкриття особи. Водночас закон не повинен вимагати однакової форми для всіх ситуацій: короткочасне отримання інформації, тривале співробітництво та участь у складній процесуальній дії мають різний рівень ризику, а сама вимога передбачуваності обсягу повноважень і наслідків співпраці для особи прямо впливає з виробленого Європейським судом з прав людини критерію якості закону [15, с. 30].

Оптимальною видається диференційована модель документування, яка загалом узгоджується з виокремленими в науковій літературі формами закріплення конфіденційного співробітництва – усною домовленістю, розпискою (підпискою про співпрацю) та контрактом, що різняться саме ступенем юридичного захисту сторін і мірою деталізації їхніх прав та обов'язків [16, с. 372–373]. Перший рівень може застосовуватися до одноразового надання відомостей із невисоким ризиком і передбачати службову фіксацію факту добровільного контакту без розкриття зайвих персональних даних. Другий рівень стосуватиметься систематичного співробітництва й вимагатиме письмової угоди чи іншого захищеного документа, де визначено права, обов'язки, загальні межі завдань, порядок припинення, гарантії конфіденційності та компенсації. Третій рівень має охоплювати участь у заходах чи НСРД із підвищеним ризиком і передбачати окреме завдання, оцінку небезпеки, підтвердження згоди, план безпеки та посилений контроль керівника й прокурора. Конкретні реквізити та способи зберігання таких документів можуть визначатися закритими актами, однак саме існування рівнів і мінімальні гарантії мають бути закріплені законом.

Право особи припинити співробітництво має бути прямо визнане. Виняток може стосуватися лише обов'язку завершити безпечний вихід із вже розпочатої дії, якщо негайне самовільне припинення створить реальну загрозу іншим людям; втім і в такому випадку не допускається примус до активного продовження ризикованої участі. Припинення співробітництва не звільняє державу від обов'язку захищати особу від наслідків попередньої допомоги, що узгоджується із загальним обов'язком держави забезпечувати безпеку осіб, залучених до кримінального судочинства, незалежно від того, чи триває їхня співпраця на момент виникнення загрози. Заходи безпеки мають визначатися не формальним статусом чинного конфідента, а наявністю реальної загрози, пов'язаної зі співпрацею.

Окремого врегулювання потребує питання суб'єктного складу. У науці й судовій практиці конфіденційне співробітництво переважно пов'язують із повнолітньою дієздатною особою [6, с. 99–100; 10]. Це відповідає підвищеним ризикам і потребі усвідомленої згоди. Питання про залучення неповнолітніх лишається дискусійним: окремі дослідники не виключають їхньої ситуативної участі задля попередження чи розкриття тяжких злочинів за наявності додаткових гарантій та з урахуванням віку кримінальної відповідальності [16, с. 372]. Утім, на нашу думку, ризики психологічної травматизації неповнолітнього й об'єктивна неможливість повною мірою забезпечити усвідомлене й вільне волевиявлення особи, яка не досягла повноліття, переважують потенційну оперативну користь, тож систематичне залучення неповнолітніх до конфіденційного співробітництва в ОРД доцільно прямо заборонити. Отримання

від неповнолітнього інформації про загрозу його життю чи безпеці не слід ототожнювати зі встановленням конфіденційних відносин. У виняткових процесуальних ситуаціях участь неповнолітнього має регулюватися спеціальними нормами КПК за участю законного представника, педагога або психолога та з пріоритетом найкращих інтересів дитини, а не правилами негласного апарату.

Законодавство має запровадити обов'язкове первинне й періодичне оцінювання ризиків, яке охоплюватиме щонайменше: ризик для життя і здоров'я конфідента та його близьких; імовірність викриття; психологічну здатність особи виконувати завдання; ризик подвійної гри чи надання завідомо неправдивих відомостей; конфлікт інтересів; імовірність провокаційної поведінки; можливість неконтрольованого вчинення правопорушення; потребу в матеріальних витратах; наслідки припинення співпраці. Результат такого оцінювання повинен впливати на рівень допуску до завдань, інтенсивність контролю, форму документування та заходи безпеки, що є практичною реалізацією визнаного Європейським судом з прав людини позитивного обов'язку держави вживати превентивних заходів для захисту життя осіб, наражених на реальну і безпосередню небезпеку [17].

Особливої уваги потребує розмежування конфіденційного співробітництва в ОРД і використання конфідента під час кримінального провадження. Оперативно-розшукові правовідносини можуть існувати до внесення відомостей до ЄРДР, паралельно з розслідуванням або поза межами конкретного провадження за наявності законних підстав для ОРД, що додатково підтверджується міжгалузевим характером цього інституту, застосовного не лише в кримінальному провадженні, а й у контррозвідувальній та розвідувальній діяльності [8, с. 377–379]. Натомість участь особи у НСРД відбувається в межах конкретного кримінального провадження, відповідно до процесуального рішення про проведення відповідної дії та під контролем суб'єктів, визначених КПК України. Перехід від оперативного співробітництва до процесуальної участі не обов'язково вимагає припинення попередніх відносин, однак має супроводжуватися чітким визначенням процесуальної мети, меж поведінки й способу фіксації результатів.

Стаття 275 КПК України передбачає дві взаємопов'язані форми: використання інформації, здобутої внаслідок конфіденційного співробітництва, та залучення відповідних осіб до проведення НСРД [2]. У першому випадку конфідент є джерелом орієнтуючої чи фактичної інформації, яка може стати підставою для прийняття законних процесуальних рішень, однак її доказове використання залежить від належної процесуальної форми одержання й перевірки. У другому випадку особа безпосередньо бере участь у виконанні певної процесуальної дії, а її поведінка стає частиною способу отримання доказів; саме буквальне тлумачення цих двох форм породжує дискусію про те, чи охоплюється статтею 275 КПК України право слідчого самостійно ініціювати встановлення конфіденційних відносин, чи лише використовувати вже здобуту допомогу [18, с. 397]. Саме друга форма створює найбільший ризик провокації та потребує посиленого контролю.

Верховний Суд обґрунтовано визначає залучення до конфіденційного співробітництва не як самостійний різновид НСРД, а як складовий елемент або спосіб проведення конкретної дії [10–12]. Перелік НСРД встановлено КПК, і конфіденційне співробітництво не має окремого предмета пізнання, самостійної процедури санкціонування чи окремого результату, відмінного від тієї дії, у межах якої використано допомогу особи. Разом із тим це не означає, що рішення про фактичне використання конфідента є юридично нейтральним – воно істотно впливає на права, безпеку та достовірність доказування, тому має бути внутрішньо мотивованим, контрольованим і доступним для перевірки прокурором та судом у межах, сумісних із конспірацією.

Важливим і досі не вирішеним аспектом правової визначеності є питання про суб'єкта, уповноваженого безпосередньо встановлювати конфіденційне співробітництво. У науковій літературі це питання вирішується неоднозначно. Частина авторів наполягає, що слідчий не має права приймати рішення про залучення особи до конфіденційного співробітництва, оскільки стаття 275 КПК України наділяє його лише правом використовувати вже здобуту інформацію або залучати вже встановлену особу до проведення НСРД, а не ініціювати саме встановлення конфіденційних відносин, яке за своєю природою є оперативно-розшуковим, а не слідчим

повноваженням, і будь-яке інше тлумачення створює ризик визнання здобутих доказів недопустимими [8, с. 379]. Інші, навпаки, виходять із буквального тлумачення статті 275 КПК України та вказують на практичну потребу слідчого самостійно встановлювати такі відносини, зокрема з огляду на фактор часу під час розслідування терористичних кримінальних правопорушень, коли очікування погодженого доручення оперативному підрозділу може коштувати людських життів [18, с. 397–398]. На нашу думку, ця розбіжність є прямим наслідком відсутності законодавчого розмежування повноважень і має вирішуватися не вибором однієї з позицій, а функціональним розподілом: встановлення конфіденційного співробітництва як оперативно-розшукового заходу залишається повноваженням оперативного підрозділу, тоді як слідчий реалізує похідне процесуальне право використовувати його результати; для проваджень, де визначальним є фактор часу, доцільно передбачити невідкладний порядок встановлення такого співробітництва за дорученням слідчого чи прокурора з негайним виконанням і подальшим судовим контролем – за аналогією з невідкладними негласними слідчими (розшуковими) діями. Такий підхід усуває суперечність між потребою в оперативності та вимогою чіткого розподілу повноважень, не жертвуючи жодною з цих цінностей.

Забезпечення конфіденційності не повинно ототожнюватися з повною недоступністю будь-якої інформації для сторони захисту та суду. Право на справедливий суд вимагає, щоб обвинувачений мав реальну можливість поставити під сумнів законність походження доказів, достовірність відомостей і відсутність провокації. Водночас розкриття справжніх анкетних даних конфідента може створити загрозу життю та зруйнувати можливості подальшої ОРД; практика Європейського суду з прав людини допускає використання таких джерел, як анонімі інформатори, на стадії досудового розслідування, однак визнає подальше використання здобутих від них відомостей як доказів, достатніх для обвинувального вироку, правомірним лише за наявності належних і достатніх гарантій від зловживань [15, с. 30–31]. Баланс може досягатися через застосування псевдоніма, допит із заходами безпеки, обмежений доступ суду до захищених матеріалів, надання стороні захисту змістовної інформації про обставини залучення без розкриття ідентифікуючих даних, а також мотивовану оцінку судом того, чи компенсовано обмеження прав захисту іншими процесуальними гарантіями.

Ключовою матеріальною межею є заборона провокації. ЄСПЛ відрізняє допустиме приховане розслідування від ситуації, коли працівники держави або особи, які діють за їхніми вказівками, не обмежуються переважно пасивним встановленням уже наявної злочинної діяльності, а впливають на людину з метою схилити її до вчинення правопорушення, яке без такого впливу не було б вчинене [3–5; 15]. Отже, допустимість дій конфідента залежить не від формального статусу чи мотиву, а від змісту комунікації, передумов операції, ініціативи сторін, інтенсивності впливу, готовності об'єкта до злочину та якості контролю.

Вважаємо, що для запобігання провокації завдання конфідента має бути сформульоване так, щоб унеможливити формування нового злочинного наміру, наполегливе схиляння, застосування погроз, істотного матеріального стимулу, використання вразливого стану особи або штучне підвищення масштабу правопорушення, – відповідно до критеріїв, вироблених практикою Європейського суду з прав людини для розмежування допустимого контролю за злочином і провокації. Оперативний працівник повинен інструктувати конфідента щодо необхідності фіксувати природний розвиток уже наявної протиправної поведінки, а не конструювати її. Якщо ситуація змінюється й для продовження контакту потрібна нова активна поведінка, завдання підлягає перегляду та повторному погодженню. Самодіяльність конфідента слід розглядати як серйозний ризик, а не як бажану «ініціативність».

Прокурорський нагляд у цій сфері повинен бути реальним, а не суто документальним. Прокурор має перевіряти не лише формальну наявність підстав для оперативно-розшукового заходу чи НСРД, а й пропорційність використання конфідента, обґрунтованість рівня ризику, чіткість меж завдання та наявність гарантій від провокації. У справах, де конфідент безпосередньо взаємодіє з особою, стосовно якої документується злочин, доцільним є попередній перегляд ключових інструкцій і подальша оцінка фактичної поведінки. Саме такий нагляд здатний компенсувати описану вище невизначеність щодо суб'єкта встановлення конфіденційного

співробітництва, забезпечуючи зовнішній правовий контроль незалежно від того, хто фактично ініціював співпрацю – слідчий чи оперативний підрозділ. Це не передбачає передачі прокурору оперативного управління, однак забезпечує зовнішній правовий контроль за найбільш чутливими рішеннями.

Державний захист конфідента має ґрунтуватися на позитивному обов'язку держави. Стаття 13 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» проголошує, що особа, яка залучається до виконання завдань ОРД, перебуває під захистом держави [1]. Проте ефективність цієї гарантії залежить від наявності зрозумілого механізму швидкого оцінювання загроз і застосування заходів. Захист не може розпочинатися лише після очевидного викриття чи нападу – він повинен включати превентивне планування, безпечні канали зв'язку, мінімізацію обсягу персональних даних, розподіл доступу до справи конфідента, резервний сценарій припинення контакту та допомогу після завершення співпраці.

Заходи безпеки мають бути пропорційними та індивідуалізованими. Для однієї особи достатнім може бути нерозголошення даних і зміна способу зв'язку, для іншої – охорона, переселення, заміна документів, забезпечення конфіденційності відомостей у реєстрах чи інші заходи, прямо передбачені Законом України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» [19]. Важливо враховувати загрозу не лише фізичному насильству, а й звільненню, дискредитації, переслідуванню родини, пошкодженню майна, психологічному тиску. Відмова у захисті повинна бути мотивованою й підлягати оперативному перегляду.

Необхідно врегулювати відповідальність обох сторін. Конфідент не може мати загального імунітету від кримінальної відповідальності. Якщо для виконання конкретного завдання об'єктивно необхідні контрольовані дії, які формально містять ознаки правопорушення, їхня допустимість має впливати з прямої норми закону та належно санкціонованої процедури, а не з неформальної обіцянки. Дії поза межами завдання, застосування насильства, провокація, завідомо неправдиве повідомлення чи привласнення переданих коштів мають оцінюватися за загальними правилами з урахуванням конкретних обставин. Водночас посадові особи повинні нести відповідальність за примус до співробітництва, свідоме створення невинуватеного ризику, незаконне розкриття даних, неналежний контроль або використання конфідента для приватних цілей, що узгоджується з пропозицією закріпити відповідальність уповноважених суб'єктів за неналежну організацію конфіденційного співробітництва на законодавчому рівні [8, с. 379–380].

Правова визначеність не вимагає оприлюднення картотек, способів зв'язку, легендування, тактичних комбінацій чи критеріїв відбору для конкретних операцій. Відкритий закон повинен визначати «чому», «хто», «за якими принципами», «у яких загальних межах» і «під чийм контролем» може застосовуватися конфіденційне співробітництво. Закриті нормативні акти можуть відповідати на питання «як саме» організовується робота у конкретних оперативних умовах. Такий поділ дає змогу дотриматися виробленої Європейським судом з прав людини вимоги якості закону, відповідно до якої підстави втручання держави мають бути доступними та передбачуваними для особи [15, с. 30], і водночас не завдає шкоди ефективності ОРД.

З огляду на викладене вважаємо за доцільне доповнити Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» окремою статтею, яка міститиме визначення конфіденційного співробітництва, його принципи, загальні вимоги до суб'єктів, основні права й обов'язки конфідента, підстави припинення, заборону провокації та обов'язок ризик-орієнтованого забезпечення безпеки. Такий шлях є альтернативою запропонованому в літературі варіанту прийняття окремого кодифікованого закону про конфіденційне співробітництво з правоохоронними, розвідувальними та контррозвідувальними органами [8, с. 379–380]: на нашу думку, точкове доповнення чинних Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» і Кримінального процесуального кодексу України здатне усунути ключові прогалини швидше й з меншими законотворчими витратами, ніж розроблення нового кодифікованого акта, хоча в перспективі, зі зростанням міжгалузевого застосування цього інституту, ідея окремого закону не втрачає актуальності. Статтю 11 доцільно конкретизувати щодо диференційованих форм документування

та правового значення письмової угоди. Статтю 13 варто доповнити положенням про збереження державного захисту після припинення співробітництва, якщо загроза пов'язана з попереднім виконанням завдань.

У КПК України доцільно зберегти підхід, за яким конфіденційне співробітництво не є окремою НСРД. Водночас статтю 275 КПК України слід доповнити мінімальними гарантіями участі особи: добровільність; заборона провокації; обов'язок визначити межі поведінки; захист ідентифікуючих даних; можливість судової перевірки законності без обов'язкового розкриття особи; обов'язок сторони обвинувачення зберігати матеріали, достатні для перевірки добровільності та контролю. Це відповідатиме сформованій судовій практиці, але не залишатиме всі суттєві питання на розсуд органу розслідування.

Практичне впровадження запропонованої моделі потребує стандартизованих, але захищених процедур. Відомчі акти мають містити форми оцінки ризику, алгоритм повторного підтвердження згоди, правила розмежування інформаційної допомоги й безпосередньої участі, порядок перевірки повідомлень, критерії припинення співпраці та заходи післяопераційної підтримки. Водночас ці документи не повинні механічно підміняти професійне судження – їх функція полягає в тому, щоб забезпечити обов'язкову постановку ключових питань і фіксацію відповідей, а не створювати ілюзію законності через заповнення форм.

У підсумку правова визначеність у сфері конфіденційного співробітництва не є перешкодою оперативній ефективності. Навпаки, чіткі межі підвищують якість інформації, дисциплінують посадових осіб, знижують ризик провокації, забезпечують стійкість доказів у суді та зміцнюють довіру осіб, які погоджуються допомагати державі. Найбільш небезпечною є не гнучкість як така, а гнучкість без фіксованих принципів, контролю та відповідальності.

Висновки. Проведене дослідження дає підстави стверджувати, що конфіденційне співробітництво є не окремим оперативно-розшуковим заходом і не самостійною негласною слідчою (розшуковою) дією, а спеціальною формою організованих публічно-правових відносин між уповноваженим оперативним підрозділом і фізичною особою, яка забезпечує отримання інформації, створення умов або іншу правомірну допомогу для виконання завдань ОРД, а у передбачених КПК України випадках – участь у конкретних процесуальних діях. Така правова природа зумовлює необхідність розмежовувати тривале або ситуативне співробітництво в оперативно-розшуковій сфері та процесуальне залучення особи до НСРД у конкретному кримінальному провадженні.

Основним недоліком чинного регулювання є не відсутність будь-яких правових норм, а їхня фрагментарність і недостатня узгодженість. Законодавство закріплює право застосовувати конфіденційне співробітництво, можливість письмової угоди, обов'язок нерозголошення й державний захист, проте не містить цілісного поняття, системи принципів, диференційованих процедур документування, правил повторного підтвердження згоди, оцінювання ризиків та завершення співпраці. Судова практика Верховного Суду усуває окремі прогалини, обґрунтовано заперечуючи надмірний формалізм щодо окремої постанови чи єдиного документа про згоду, проте не може замінити законодавчого визначення мінімальних гарантій.

Пропонуємо визначати конфіденційне співробітництво в ОРД як добровільні, засновані на довірі та конспірації правовідносини між уповноваженим законом оперативним підрозділом і дієздатною фізичною особою, у межах яких вона на постійній або тимчасовій основі надає законспіровану інформаційну, організаційну чи іншу правомірну допомогу для виконання завдань оперативно-розшукової діяльності, а держава забезпечує законність, контроль, конфіденційність і належний захист. Істотними принципами таких відносин мають бути законність, добровільність, повага до прав людини, цільове використання, конспірація, пропорційність, контрольованість, перевірюваність інформації, недопустимість провокації та відповідальність держави за безпеку залученої особи.

Добровільність слід розуміти як триваючу усвідомлену згоду, що виключає примус, шантаж, незаконне використання залежності й обман щодо сутності співпраці. Зміна характеру або рівня ризику завдання має зумовлювати повторне підтвердження згоди. Документування

доцільно будувати за диференційованою моделлю: спрощена фіксація одноразового низько-ризикового сприяння; письмова угода для систематичної співпраці; окреме завдання, оцінка ризику, підтвердження згоди та посилений контроль для безпосередньої участі у заходах підвищеної небезпеки чи НСРД. Відсутність документа певної назви не повинна автоматично визначати допустимість доказів, однак держава зобов'язана зберігати достатні матеріали для перевірки законності.

Заборону провокації необхідно закріпити не лише як процесуальний стандарт оцінювання доказів, а і як пряму межу поведінки оперативного працівника та конфідента. Завдання має виключати формування нового злочинного наміру, наполегливе схиляння, погрози, непропорційне стимулювання або штучне збільшення масштабу правопорушення. Самі по собі мотиви конфідента не доводять провокацію, однак мають враховуватися під час оцінювання його надійності, конфлікту інтересів та ризику виходу за межі завдання.

Система державного захисту повинна мати превентивний і ризик-орієнтований характер, охоплювати загрози конфіденту та членам його сім'ї і зберігатися після припинення співпраці, якщо небезпека пов'язана з попереднім виконанням завдань. Винагорода та компенсація витрат мають бути врегульованими й не створювати стимулу до провокації або фальсифікації. Конфідент не може користуватися загальним імунітетом, а допустимість контрольованих дій повинна прямо випливати із закону та належно санкціонованої процедури.

Для вдосконалення законодавства пропонуємо: доповнити Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» визначенням, принципами, основними правами й обов'язками сторін, правилами припинення та оцінювання ризиків; конкретизувати статті 11 і 13 щодо документування та післяопераційного захисту; доповнити статтю 275 КПК України мінімальними гарантіями добровільності, контролю, захисту й судової перевірки; законодавчо заборонити систематичне залучення неповнолітніх до конфіденційного співробітництва в ОРД; запровадити посилений прокурорський нагляд за випадками безпосередньої взаємодії конфідента з об'єктом документування.

Збалансована модель повинна чітко відділяти відкритий законодавчий рівень, на якому визначаються підстави, суб'єкти, принципи, гарантії та контроль, від закритого організаційно-тактичного рівня, де регулюються конкретні способи зв'язку, легендування, облік та оперативні комбінації. Саме такий підхід забезпечить одночасно ефективність протидії латентній злочинності, захист людських джерел, дотримання прав осіб, стосовно яких здійснюються негласні заходи, та стійкість здобутих результатів у кримінальному судочинстві.

Використана література:

1. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18 лютого 1992 р. № 2135-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12>.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
3. Ramanauskas проти Литви: рішення ЄСПЛ від 05 лютого 2008 року у справі № 74420/01. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-118025>.
4. Teixeira de Castro v. Portugal: ECHR judgment of 09 June 1998 in case № 25829/94. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58193>.
5. Яхимович проти України: рішення ЄСПЛ від 16 грудня 2021 року у справі № 23476/15. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_h14#Text.
6. Василичук В.І., Никифорчук Д.Й. Дискусійні питання щодо поняття конфіденційного співробітництва в законодавстві України. Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави: тези доповідей VII Міжнародної науково-практичної конференції. м. Харків, 30 листопада 2018 року. Харків, 2018. С. 99-100.
7. Гончаров В.В. Конфіденційне співробітництво: нормативно-правовий аспект. Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. 2016. № 2 (12). С. 284-294.
8. Кудінов С.С., Шехавцов Р.М. Щодо законодавчого визначення конфіденційного співробітництва. Юридичний науковий електронний журнал. 2023. № 9. С. 377-380. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-9/91>.

9. Грібов М.Л., Козаченко О.І. Співвідношення понять «конфіденційне співробітництво» та «негласне співробітництво». Вісник кримінального судочинства. 2019. № 1. С. 8-17.
10. Постанова Об'єднаної палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 25 вересня 2023 року у справі № 208/2160/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113817314>.
11. Постанова Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 16 грудня 2024 року у справі № 751/10942/15-к. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123949275>.
12. Постанова Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 11 вересня 2025 року у справі № 601/1913/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/130271025>.
13. Крикун С.В. Конфіденційне співробітництво у проведенні контролю за вчиненням злочину: теоретичні аспекти. Правовий часопис Донбасу. 2025. № 4 (93). С. 129-132. DOI: <https://doi.org/10.32782/2523-4269-2025-93-129-132>.
14. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
15. Шишацька Ю.О. Застосування конфіденційного співробітництва: міжнародні стандарти та практика ЄСПЛ. Право та державне управління. 2022. № 4. С. 29-34. DOI: <https://doi.org/10.32840/pdu.2022.4.4>.
16. Кравченко В.В., Несмашний В.В. Окремі особливості конфіденційного співробітництва. Universum. 2025. № 27. С. 368-376.
17. Osman v. the United Kingdom: ECHR judgment of 28 October 1998 in case № 25829/94. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58257>.
18. Соколовський М.В. Використання конфіденційного співробітництва при розслідуванні терористичних кримінальних правопорушень. Право і суспільство. 2025. № 2. С. 394-401. DOI: <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2025.2.53>.
19. Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві: Закон України від 23 грудня 1993 року № 3782-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3782-12>.

References:

1. Pro operativno-rozshukovu diialnist [On operational and investigative activities]: Zakon Ukrainy vid 18 liutoho 1992 r. № 2135-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12> [in Ukrainian].
2. Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy [Criminal Procedure Code of Ukraine]: Zakon Ukrainy vid 13 kvitnia 2012 r. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> [in Ukrainian].
3. Ramanauskas proty Lytvy: rishennia YeSPL vid 05 liutoho 2008 roku u spravi № 74420/01 [Ramanauskas v. Lithuania: ECHR judgment of 05 February 2008 in case № 74420/01]. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-118025> [in Ukrainian].
4. Teixeira de Castro v. Portugal: ECHR judgment of 09 June 1998 in case № 25829/94. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58193>.
5. Yakhymovych proty Ukrainy: rishennia YeSPL vid 16 hrudnia 2021 roku u spravi № 23476/15 [Yakhymovych v. Ukraine: ECHR judgment of 16 December 2021 in case № 23476/15]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_h14#Text [in Ukrainian].
6. Vasylynychuk V.I., Nykyforchuk D.Y. (2018) Dyskusiini pytannia shchodo poniattia konfidentsiinoho spivrobitnytstva v zakonodavstvi Ukrainy [Discussion issues regarding the concept of confidential cooperation in the legislation of Ukraine]. Suchasni problemy pravovoho, ekonomichnoho ta sotsialnoho rozvytku derzhavy: tezy dopovidei VII Mizhnarodnoi naukovy-praktychnoi konferentsii. m. Kharkiv, 30 lystopada 2018 roku. Kharkiv. S. 99-100 [in Ukrainian].
7. Honcharov V.V. (2016) Konfidentsiine spivrobitnytstvo: normatyvno-pravovyi aspekt [Confidential cooperation: regulatory and legal aspect]. Yurydychnyi chasopys Natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav. № 2 (12). S. 284-294 [in Ukrainian].
8. Kudinov S.S., Shekhavtsov R.M. (2023) Shchodo zakonodavchoho vyznachennia konfidentsiinoho spivrobitnytstva [Regarding the legislative definition of confidential cooperation]. Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal. № 9. S. 377-380. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-9/91> [in Ukrainian].
9. Hribov M.L., Kozachenko O.I. (2019) Spivvidnoshennia poniat «konfidentsiine spivrobitnytstvo» ta «nehlasne spivrobitnytstvo» [The correlation between the concepts of «confidential cooperation» and «tacit cooperation»]. Visnyk kryminalnoho sudochynstva. № 1. S. 8-17 [in Ukrainian].
10. Postanova Obiednanoi palaty Kasatsiinoho kryminalnoho sudu Verkhovnoho Sudu vid 25 veresnia 2023 roku u spravi № 208/2160/18 [Resolution of the Joint Chamber of the Cassation Criminal Court of the Supreme Court of September 25, 2023 in case № 208/2160/18]. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113817314> [in Ukrainian].

11. Postanova Kasatsiinoho kryminalnogo sudu Verkhovnoho Sudu vid 16 hrudnia 2024 roku u spravi № 751/10942/15-k [Resolution of the Cassation Criminal Court of the Supreme Court of December 16, 2024 in case № 751/10942/15-k]. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123949275> [in Ukrainian].
12. Postanova Kasatsiinoho kryminalnogo sudu Verkhovnoho Sudu vid 11 veresnia 2025 roku u spravi № 601/1913/18 [Resolution of the Cassation Criminal Court of the Supreme Court of September 11, 2025 in case № 601/1913/18]. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/130271025> [in Ukrainian].
13. Krykun S.V. (2025) Konfidentsiine spivrobitnytstvo u provedenni kontroliu za vchynenniam zlochynu: teoretychni aspekty [Confidential cooperation in the control of the commission of a crime: theoretical aspects]. *Pravovyi chasopys Donbasu*. № 4 (93). S. 129-132. DOI: <https://doi.org/10.32782/2523-4269-2025-93-129-132> [in Ukrainian].
14. Konstytutsiia Ukrainy [Constitution of Ukraine]: Zakon Ukrainy vid 28 chervnia 1996 r. № 254k/96-VR. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр> [in Ukrainian].
15. Shyshatska Yu.O. (2022) Zastosuvannia konfidentsiinoho spivrobitnytstva: mizhnarodni standarty ta praktyka YeSPL [Application of confidential cooperation: international standards and practice of the ECHR]. *Pravo ta derzhavne upravlinnia*. № 4. S. 29-34. DOI: <https://doi.org/10.32840/pdu.2022.4.4> [in Ukrainian].
16. Kravchenko V.V., Nesmashnyi V.V. (2025) Okremi osoblyvosti konfidentsiinoho spivrobitnytstva [Certain features of confidential cooperation]. *Universum*. № 27. S. 368-376 [in Ukrainian].
17. Osman v. the United Kingdom: ECHR judgment of 28 October 1998 in case № 25829/94. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58257>
18. Sokolovskiy M.V. (2025) Vykorystannia konfidentsiinoho spivrobitnytstva pry rozsliduvanni terorystychnykh kryminalnykh pravoporushen [Use of confidential cooperation in the investigation of terrorist criminal offenses]. *Pravo i suspilstvo*. № 2. S. 394-401. DOI: <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2025.2.53> [in Ukrainian].
19. Pro zabezpechennia bezpeky osib, yaki berut uchast u kryminalnomu sudochynstvi [On ensuring the safety of persons participating in criminal proceedings]: Zakon Ukrainy vid 23 hrudnia 1993 roku № 3782-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3782-12> [in Ukrainian].

Tatarenko S. V., Pekarskyi S. P., Yavtushenko Yu. V., Chernikova A. V., Zelenskyi S. M. Legal determination and guarantees of legality of confidential cooperation in operational and investigative activities

The article focuses on the legal certainty of confidential cooperation as one of the leading instruments of operational-search activity and information support of criminal proceedings. It is shown that current Ukrainian legislation permits confidential cooperation but stops short of a complete open model of its legal regulation: there is no statutory definition of the concept itself, terminology remains inconsistent, and the grounds for establishing, documenting, altering and terminating such relations are addressed only fragmentarily. The authors argue that the confidential nature of organizational and tactical methods does not remove the requirement of legal foreseeability regarding grounds, authorized subjects, the scope of powers, voluntariness, security guarantees and control. The operational-search and criminal procedural dimensions of confidential cooperation are distinguished, together with the correlation between the notions of "confidential" and "covert" cooperation. Recent Supreme Court positions are examined regarding the absence of any requirement for a separate ruling on involving a confidential person, acceptable ways of confirming voluntariness, protection of genuine personal data, and assessment of the risk of entrapment. The authors propose to define confidential cooperation as voluntary legal relations of a fiduciary and conspiratorial nature between an authorized operational unit and a legally capable natural person, aimed at providing concealed assistance in the performance of operational-search tasks. Proposals are formulated for the statutory consolidation of principles, minimum procedural guarantees, differentiated documentation, risk assessment, state protection and prosecutorial supervision. It is substantiated that open legal guarantees should be combined with confidential regulation of specific tactical methods and forms of interaction.

Key words: confidential cooperation, operational-search activity, confidential person, legal certainty, voluntariness, conspiracy, security guarantees, covert investigative (search) actions, entrapment, prosecutorial supervision.

Дата першого надходження статті до видання: 29.07.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 04.09.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 22.09.2026